

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ
УКРАЇНИ**

**Навчально–науковий інститут права
Кафедра кримінального права та кримінології
ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»
Ліга студентів Асоціації правників України**

**Збірник тез доповідей
Міжнародної науково–практичної конференції
«Проблеми боротьби зі злочинністю в умовах трансформації
сучасного суспільства»**

4 листопада 2016 року

**Вінниця
«Нілан-ЛТД»
2016**

УДК 343.9(063)
ББК 67.61я43
П 68

Редакційна колегія:

Топчій Василь Васильович – доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України;
Дідківська Галина Василівна – кандидат юридичних наук,
доцент, професор кафедри;
Супрун Тетяна Миколаївна – кандидат юридичних наук,
доцент кафедри;
Шкелебей Вікторія Анатоліївна – кандидат юридичних наук,
доцент кафедри

*Рекомендовано до друку кафедрою кримінального права та
кримінології Університету державної фіскальної служби України
(протокол № 2 від 06 жовтня 2016 р.)*

*Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен,
назв, назв підприємств, установ, організацій та іншої інформації
несуть автори матеріалів.*

*Висловлені думки авторів можуть не збігатися з точкою зору
редакційної колегії і не покладають на неї жодних зобов'язань.
Переклади і передруки дозволяються лише за згодою авторів.*

**П 68 Збірник тез доповідей Міжнародної науково–
практичної конференції «Проблеми боротьби зі
злочинністю в умовах трансформації сучасного
суспільства». – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – 304 с.
ISBN 978-966-924-365-2**

**УДК 343.9(063)
ББК 67.61я43**

© Університет ДФС
України, 2016

ISBN 978-966-924-365-2

© ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016

ЗМІСТ

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Julius Kovac, ИСТОРИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СТАНОВЛЕНИЯ ПЕНИТЕНЦИАРНОЙ СИСТЕМЫ ЗАПАДНЫХ СТРАН... ..	11
Martina Řeřichová, СТАНКОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ... ..	14
Антипов Владислав Володимирович, ВИДИ ЮРИДИЧНОЇ КОЛІЗІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ... ..	17
Антипов Володимир Іванович, КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ З ПОДВІЙНОЮ (ЗМІШАНОЮ, СКЛАДНОЮ) ФОРМОЮ ВИНИ... ..	21
Балицький Тарас Миколайович, ЕКОНОМІЧНА ЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ... ..	27
Билялов Берик Султангазинович, ОРГАНИЗАЦИЯ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ЭКСТРЕМИЗМУ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН ПУТЕМ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЙ РЕГЛАМЕНТАЦИЙ... ..	30
Богатирьев Иван Григорович, РЕФОРМУВАННЯ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ВИМОГИ ЧАСУ... ..	42
Богатырева Ольга Ивановна, Богатырев Андрей Иванович, СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ДЕЗОРГАНИЗАЦИИ РАБОТЫ УЧРЕЖДЕНИЙ ИСПОЛНЕНИЯ НАКАЗАНИЙ УКРАИНЫ И КАЗАХСТАНА... ..	46

Антипов Володимир Іванович,
кандидат юридичних наук, професор.
професор кафедри кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби України

КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ З ПОДВІЙНОЮ (ЗМІШАНОЮ, СКЛАДНОЮ) ФОРМОЮ ВИНИ

***Summary.** Dual form of guilt is only possible, if the offense is a combination of two different and independent (in other cases) crimes – premeditated and incautious. It is not permissible to use legal definition of intent and imprudence separately to the action and the results of the same action.*

Наука кримінального права, а також судова практика поряд із законодавчо визначеними умислом та необережністю виділяють подвійну форму вини. В деяких наукових працях обґрунтовується позиція, що подвійна, складна і змішана форми вини розрізняються за своїм змістом [1]. Однак в більшості випадків вказані поняття використовуються як синоніми, тому в подальшому ми будемо використовувати один термін – подвійна форма вини.

Проблема змісту подвійної форми вини була предметом дискусії, що відбулась на шпальтах журналу «Советская юстиция» ще в далеких 60-тих роках минулого сторіччя [2]. Тоді наукова спільнота дійшла висновку: подвійна форма вини – це поєднання в одному складі злочину умислу і необережності до різних наслідків одного й того ж діяння. Подвійною формою вини характеризуються злочини, об'єктивна сторона яких характеризується двома різними наслідками, один з яких є конструктивною ознакою основного складу злочину, інший – кваліфікуючою ознакою кваліфікованого складу цього злочину. При цьому психічне ставлення особи до першого наслідку характеризується умислом, а до другого – необережністю. Фактично подвійна форма вини можлива лише у складах, які поєднують два різних (в інших випадках – самостійні) склади злочинів, які законодавець об'єднав в одному складі з огляду на те, що різні наслідки заподіюються одним діянням (дією чи бездіяльністю).

«Класичний» варіант складу з подвійною (змішаною) формою вини – це склад злочину з одним діянням (дією чи бездіяльністю) та двома наслідками, до одного з яких винна особа ставиться (може ставитися) умисно, а до іншого – необережно (частина 2 ст. 121, частина 3 ст. 133, частина 2 ст. 139, частина 2 ст. 142, частина 3 ст. 194–1, частина 2 ст. 283, частина 3 ст. 292, частина 2 ст. 325, частина 2 ст. 326, частина 2 ст. 327, частина 2 ст. 328, частина 2 ст. 342, частина 2 ст. 378, частина 3 ст. 399, частина 2 ст. 411 Кримінального кодексу).

Так, при заподіянні умисного тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, особа усвідомлює суспільну небезпечність свого діяння (дії чи бездіяльності), передбачає суспільно небезпечні наслідки, вказані у частині 1 ст. 121 Кримінального кодексу і бажає їх настання (прямий умисел) або не бажає, але свідомо припускає їх настання (непрямий умисел). При цьому особа передбачає можливість настання і такого наслідку свого діяння (дії або бездіяльності), як смерть потерпілого, але легковажно розраховує на його відвернення (злочинна самовпевненість), або не передбачає настання такого наслідку, хоча повинна була і могла їх передбачити (злочинна недбалість). Якби законодавець не ввів до Кримінального кодексу цього складу злочину з подвійною формою вини (частина 2 ст. 121), умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило з необережності смерть потерпілого, утворювало би ідеальну сукупність двох злочинів і кваліфікувалося би за частиною 1 ст. 121 та за ст. 119 Кримінального кодексу. Однак, оскільки чинний кодекс все ж таки містить кваліфікований склад тяжкого тілесного ушкодження за ознакою спричинення смерті потерпілого, відповідне діяння має кваліфікуватися тільки за одною нормою – за частиною другою статті 121 Кримінального кодексу.

В розвиток викладеної вище «класичної» концепції подвійної форми вини вважаємо за необхідне вказати, що змішана (подвійна) форма вини можлива також в деяких складах злочинів, об'єктивна сторона яких характеризується лише одним наслідком. Це кваліфіковані чи особливо кваліфіковані склади злочинів, в яких кваліфікуючою ознакою виступають певні наслідки, а основний склад сконструйований законодавцем як формальний чи усічений (частина 3 ст. 110, частини 3 і 4 ст. 110–2, частина 2 ст. 114–1, частина 3 ст. 135, частина 3 ст. 146, частина 2 ст. 147, частина 3 ст. 149, частина 3 ст. 150–1, частина 2 ст. 151, частина 4 ст. 152, частина 3 ст. 153, частина 2 ст. 155, частина 3 ст. 161, частина 2 ст. 168, частина 2 ст. 169, частина 2

ст. 182, частина 2 ст. 205, частина 3 ст. 206, частина 3 ст. 206–2, частина 2 ст. 238, частина 3 ст. 239–1, частина 3 ст. 239–2, частина 2 ст. 245, частина 2 ст. 252, частини 2 і 3 ст. 258–5, частин 2 ст. 259, частина 5 ст. 260, частина 3 ст. 265, частина 3 ст. 265–1, частина 4 ст. 267–1, частина 2 ст. 269, частина 3 ст. 278, частина 3 ст. 279, частина 3 ст. 280, частини 2 і 3 ст. 314, частини 2 і 3 ст. 321–1, частина 3 ст. 321–2, частина 4 ст. 323, частина 2 ст. 330, частина 2 ст. 343, частина 2 ст. 347, частина 2 ст. 347–1, частина 2 ст. 352, частина 3 ст. 355, частина 2 ст. 361, частина 2 ст. 361–1, частина 2 ст. 361–2, частина 3 ст. 362, частина 2 ст. 363–1, частина 2 ст. 366, частина 3 ст. 371, частина 2 ст. 374, частина 2 ст. 376, частина 3 ст. 422 Кримінального кодексу).

Наприклад, суб'єкт умисно залишає без допомоги особу, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження. Якщо тяжкі наслідки не настали – вчинене кваліфікується за частинами 1 чи 2 ст. 135 Кримінального кодексу як умисний злочин з формальним складом. Якщо ж бездіяльність особи потягла тяжкі наслідки, що передбачені частиною 3 ст. 135 Кримінального кодексу, це ніяким чином не перетворює злочин з умисного на необережний. Стверджувати зворотнє означає погодитись з тим, що певний час (наприклад, до настання смерті потерпілого) злочин був умисний, а в момент настання смерті раптом змінив форму вини – став необережним. Однак сам по собі факт настання тяжких наслідків не може змінити інтелектуального та вольового елементів умислу щодо бездіяльності. Потреба ж врахувати необережне ставлення винної особи до вказаних наслідків реалізується через подвійну форму вини. Відтак особливо кваліфікований склад цього злочину характеризується подвійною формою вини – прямий умисел до бездіяльності (яка є злочином і без настання будь-яких наслідків), та необережність до настання смерті особи або інших тяжких наслідків. Формула кваліфікації такого діяння – частина 3 ст. 135 Кримінального кодексу.

Ще один приклад зазначеного різновиду злочину з подвійною формою вини: особа використовує малолітню дитину для заняття жебрацтвом. Відповідні дії, що є змістом формального складу злочину, вчинюються з прямим умислом, а до спричинення середньої тяжкості чи тяжких тілесних ушкоджень особа ставить необережно. Формула кваліфікації: частина 3 ст. 150–1 Кримінального кодексу.

Подвійною формою вини характеризується також умисне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих

речовин (формальний склад злочину, передбачений частиною 1 ст. 269 Кримінального кодексу), якщо це спричинило з необережності загибель людей чи інші тяжкі наслідки (кваліфікований матеріальний склад злочину, передбаченого частиною 2 ст. 269 Кримінального кодексу).

Зазначені вище норми являють собою результат об'єднання законодавцем в одному складі ідеальної сукупності двох різних злочинів – умисного злочину з формальним складом і необережного злочину з матеріальним складом. Якби ці статті (ст. 135, ст. 150–1, ст. 269 та інші) не мали частин з кваліфікуючих ознаками у вигляді спричинення відповідних наслідків з необережності, вчинене слід було кваліфікувати за сукупністю. Наприклад, якби у ст. 135 Кримінального кодексу була відсутня частина третя, то завідоме залишення в небезпеці, що спричинило смерть особи, кваліфікувалось би як умисний злочин за частиною 1 чи 2 ст. 135 та, додатково, як необережний злочин – за частиною 1 чи 2 ст. 119 Кримінального кодексу.

Наразі в підручниках кримінального права і в коментарях до Кримінального кодексу зустрічаються твердження, що подвійною формою вини характеризуються склади злочинів з одним наслідком та дією (бездіяльністю), яка сама по собі, тобто без наслідків – не є злочином. Наприклад, до злочинів із змішаною формою вини автори вказаних видань відносять склад злочину, передбачений частиною 1 ст. 142 Кримінального кодексу «Незаконне проведення дослідів над людиною». При цьому вказується, що «суб'єктивна сторона злочину характеризується умислом щодо дій і необережністю щодо наслідків у вигляді створення небезпеки для життя чи здоров'я людини» [3, с.327]. В іншому виданні автор стверджує про наявність змішаної форми вини при розголошенні лікарської таємниці особою, якій вона стала відома у зв'язку з виконанням професійних чи службових обов'язків, якщо таке діяння спричинило тяжкі наслідки. Слід зазначити, що таку позицію щодо змішаної форми вини стосовно цього та деяких інших складів злочинів провокує законодавець, використовуючи в деяких статтях Особливої частини Кримінального кодексу поняття умисел для характеристики не всього матеріального складу злочину, а лише його діяння (дії чи бездіяльності).

Інколи позиція науковців з цього питання є еkleктичною: матеріальний склад злочину в цілому відносять до необережних, але характеризують форму вини окремо щодо дії (бездіяльності), яка без

настання наслідків не є злочинною, і окремо – щодо наслідків. Наприклад, В.І. Касинюк при розгляді суб'єктивної сторони порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, зазначив: «Порушення правил може бути вчинене з прямим умислом або зі злочинною недбалістю. До наслідків порушення може бути тільки необережність (злочинна самовпевненість або недбалість). В цілому цей злочин визнається необережним» [4, с. 560]. Тобто в одному складі злочинів автор виділяє немало–небагато, а три різних вини: одна до дії (бездіяльності); друга до наслідків; третя до злочину в цілому.

На наш погляд така концепція суперечить ст. 24 Кримінального кодексу, за якою в матеріальних складах злочину умисел залежить від психічного та вольового ставлення особи до діяння (дії, бездіяльності) і наслідку в їх єдності. Не може бути в матеріальних складах сама по собі дія (бездіяльність) умисною чи необережною. Так само не може бути в матеріальних складах сам по собі наслідок умисним чи необережним. В матеріальних складах лише злочин в цілому – як єдність дії та наслідків, характеризується умисною чи необережною формою вини.

Навряд чи можна погодитися з тим, що підставою для віднесення злочинів до таких, що характеризуються подвійною формою вини, є те, що «діяння в таких злочинах являє собою порушення яких–небудь правил безпеки, саме по собі, у відриві від наслідків є адміністративним чи дисциплінарним правопорушенням» [5, с. 171].

Умисел та необережність в кримінальному праві – це характеристика злочину, а не адміністративного, дисциплінарного, податкового правопорушення, цивільного делікту тощо. Сама дія чи бездіяльність, як акт поведінки людини, може бути свідомою чи несвідомою. Наприклад, бездіяльність через неухважність, дія – рефлекторна, тощо. Але якщо така дія (бездіяльність) без настання суспільно небезпечних наслідків не є злочином, – не можна характеризувати її категоріями вини, що належать до злочину в цілому. Наприклад, в побутовому сенсі можна сказати: «водій умисно поїхав на червоне світло світлофора». Але, якщо досліджується форма вини злочину, передбаченого ст. 286 Кримінального кодексу «Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами», навряд чи правильно застосувати терміни «умисно» і «необережно» окремо до дії чи бездіяльності суб'єкта.

У дійсності водій може проїхати на червоне світло свідомо або через неухважність. Якщо він поїхав на червоне світло свідомо і при цьому усвідомлював спільну небезпеку своєї дії, передбачав і бажав настання смерті потерпілого, – злочин характеризується умисною формою вини. Формула кваліфікації: відповідна частина ст. 115 Кримінального кодексу. Якщо ж водій свідомо проїхав на червоне світло і при цьому легковажно розраховував на відвернення смерті потерпілого, злочин характеризується необережною формою вини – злочинна самовпевненість. Якщо водій не помітив червоного світла через неухважність і це призвело до смерті людини, він відповідає за злочин, вчинений через злочинну недбалість. Як при злочинній самовпевненості, так і при злочинній недбалості діяння кваліфікується за частиною 2 ст. 286 Кримінального кодексу. Відсутні будь-які підстави бачити тут подвійну форму вини.

Загостримо аргументацію: якщо вбачати умисел чи необережність окремо в дії (бездіяльності) і, окремо, в наслідках, це призведе до того, що більшість необережних злочинів перетвориться на злочини з подвійною формою вини. За такою логікою навіть злочин, передбачений частиною 2 ст. 119 Кримінального кодексу, слід віднести до таких, що можуть вчинятися з подвійною формою вини: особа «умисно штовхнула» потерпілого і необережно ставилася до настання його смерті від удару головою при падінні. На наш погляд, парадоксальність такого висновку така сама, як і висновку про подвійну форму вини в будь-якому іншому матеріальному складі злочину, до об'єктивної сторони якого включені дії (бездіяльність), що без настання наслідків не вважаються злочинними.

Викладено дозволяє сформулювати такі правила кваліфікації діянь з подвійною формою вини. Заподіяння одним діянням (дією чи бездіяльністю) двох суспільно небезпечних наслідків, до одного з яких особа ставить умисно, а до другого – необережно, утворює один злочин і кваліфікується за однією статтею (частиною статті) Особливої частини Кримінального кодексу, якщо суб'єктивна сторона, передбаченого такою нормою складу злочину характеризується подвійною формою вини.

Вчинення дій (бездіяльності), які входять до об'єктивної сторони формального складу злочину, кваліфікується як відповідний умисний злочин. У випадку ж заподіяння такими діями (бездіяльністю) з необережності суспільно небезпечного наслідку (наслідків), що входять до об'єктивної сторони кваліфікованого складу цього злочину,

вчинене кваліфікується як один матеріальний склад злочин з подвійною формою вини.

Список використаних джерел:

1. Пинаев А.А. Особенности составов преступлений с двойной и смешанной формой вины. - Харьков: Харьк. юрид. ин-т, 1984. - 51 с.
2. Фролов Е., Свинкин А. Двойная форма вины //Советская юстиция. 1969. № 7.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Грищук, А.В. Савченко [та ін.]. - К.: Юрінком Інтер, 2016. - 1064 с.
4. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Т.2 : Особлива частина / Ю.В. Баулін, В.І Борисов, В.І. Тютюгін та ін. -Х.: Право, 2013. - 1040 с.
5. Кривоченко Л.М. Змішана форма вини // Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / Ю.В.Баулін, В.І.Борисов, В.І.Тютюгін та ін.; за ред. ВВ. Сташиса, В.Я. Тація. - 4-те вид., переробл. і допов. -Х.: Право, 2010. - С.170-173.

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ
УКРАЇНИ**

Навчально-науковий інститут права
Кафедра кримінального права та кримінології
ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»
Ліга студентів Асоціації правників України

Наукове видання
«Проблеми боротьби зі злочинністю в умовах трансформації
сучасного суспільства»
Збірник тез доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції
4 листопада 2016 рік

Тези подано в авторській редакції.
Відповідальні за випуск: Топчій В.В., Дідківська Г.В.
Супрун Т.М., Шкелебей В.А.

Форматування та комп'ютерна верстка: Супрун Т.М.,
Шкелебей В.А.

Підписано до друку 25.10.2016.
Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Друк різнографічний.
Умов. друк. арк. 19. Обл.-видавн. арк. 17,67.
Наклад 75 прим. Зам. № 17464.

Віддруковано з оригіналів замовника.
ФОП Корзун Д.Ю.

Видавець ТОВ «Нілан-ЛТД».
Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 4299 від 11.04.2012 р.
21027, а/с 8825, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Тел.: (0432) 69-67-69, 52-82-78
e-mail: info@tvoru.com.ua
<http://www.tvoru.com.ua>